

คนพิการกับโอกาสทางสังคม (Disability Person with Opportunity)

นพ.ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรซา
จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

มุมมองต่อคนพิการในสังคมไทยควรเปลี่ยนแปลงจาก
สังคมเวทนานิยม กลายเป็นสังคมฐานสิทธิ
จากสังคมเวทนานิยม ที่มองความพิการเป็นเรื่องส่วนตัว อยู่ที่เวรกรรมของแต่ละคน
และจะอยู่ได้ด้วยความสามารถ ความเห็นใจ
กลายเป็นสังคมฐานสิทธิ ที่ให้คนพิการได้รับประโยชน์ตามสิทธิ
มีเสรีภาพในการเลือกกระทำการต่างๆ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) ถือเป็นอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรก ที่องค์การสหประชาชาติประกาศขึ้นเพื่อให้หลักประกันในสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ต่อคนพิการ อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป ช่วยให้คนพิการกว่า 650 ล้านคน ทั่วโลก มีสิทธิเสรีภาพในการเลือกกระทำการต่างๆ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

สำหรับประเทศไทยก็ร่วมให้สัตยาบันเพื่อเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาฯ ดังกล่าว เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 ซึ่งผลทำให้ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งสาระหลัก คือ เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิของคนพิการ โดยเน้นที่การจัดอุปสรรคจากภายนอก และการแก้ไขความเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการ ซึ่งประกอบด้วยหลักการ 2 ประการ ได้แก่

1) การพัฒนาสังคม (Social Development) เป็นการกำหนดมาตรการที่มุ่งพัฒนาบริการในด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

2) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนพิการ ซึ่งรวมถึงการจัดการเลือกปฏิบัติและการสร้างหลักประกันความเสมอภาคในทุกมิติ (Non-Discrimination and Equality)

นอกจากนี้ อนุสัญญาฯ ยังกล่าวถึงหลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ (Accessibility) ซึ่งประกอบด้วย

1. การปรับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ อาคารสถานที่ รวมถึงการคมนาคมขนส่ง สารสนเทศและการสื่อสาร และบริการต่างๆ ฯลฯ ให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป โดยการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม หรือที่เรียกว่า “อารยสถาปัตยกรรม” (Universal Design) ต่อคนทุกกลุ่ม เช่น การออกแบบและก่อสร้างให้มีคนทุกกลุ่มรวมถึงคนพิการที่ใช้เก้าอี้เข็นสามารถใช้ได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป การออกแบบบริการข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้อยู่ในรูปแบบที่ทุกคน รวมถึงคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เป็นต้น

2. การจัดให้มีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology) สำหรับคนพิการแต่ละประเภท เช่น เครื่องช่วยฟังสำหรับคนหูหนวก โปรแกรมอ่านจอภาพคอมพิวเตอร์สำหรับคนตาบอด หรือป้ายบอกทางซึ่งใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ เป็นต้น

3. การให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมหรือสมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation) เพื่อลดการเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการแต่ละประเภท เช่น การจัดบริการล่ามภาษามือให้แก่คนหูหนวก การให้มีผู้ช่วยคนพิการสำหรับคนพิการที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อันไม่อาจตอบสนองได้โดยวิธีการทั่วไป รวมถึงความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

สิทธิของคนพิการตามกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่

- ความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ
- สิทธิการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงของบุคคล
- สิทธิที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถตามกฎหมายบนพื้นฐานอันเท่าเทียมกัน
- เสรีภาพจากการถูกทรมาน
- เสรีภาพจากการแสวงหาประโยชน์ การใช้ความรุนแรง และการถูกล่วงละเมิด
- สิทธิที่จะได้รับการเคารพต่อศักดิ์ศรี ทางร่างกายและจิตใจ
- เสรีภาพในการย้ายถิ่นฐานและการถือสัญชาติ
- สิทธิในการอาศัยอยู่ในชุมชน
- เสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น
- การเคารพการเป็นส่วนตัว
- การเคารพในการสร้างครอบครัวและสถาบันครอบครัว
- สิทธิด้านสุขภาพ
- สิทธิทางการศึกษา
- สิทธิด้านการทำงาน
- สิทธิสำหรับมาตรฐานความเป็นอยู่ที่เพียงพอ
- สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสาธารณะกิจ
- สิทธิการมีส่วนร่วมด้านวัฒนธรรม นันทนาการการพักผ่อนคลายยามว่าง และกีฬา

นายมนต์เชียร บุญตัน สมาชิกวุฒิสภา ตัวแทนคนพิการ กล่าวว่า “หากประเทศไทยทำตามอนุสัญญาฉบับนี้ อย่างเคร่งครัด จะช่วยให้มุมมองต่อคนพิการของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่มองความพิการเป็นเรื่องส่วนตัว อยู่ที่เวรกรรมของแต่ละคน และจะอยู่ได้ด้วยความสามารถ ความเห็นใจ เป็นสังคมเวทนานิยม กลายเป็นสังคมฐานสิทธิ ที่ให้คนพิการได้รับประโยชน์ตามสิทธิ มีเสรีภาพในการเลือกกระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ”

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนากฎหมายต่าง ๆ ของไทย ที่สอดคล้องกับหลักของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550, พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550, พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550, พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 และ

กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอีกกว่า 20 ฉบับ ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เป็นสากล สำหรับคนพิการไว้ในกฎหมายไทย

“คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ ออทิสติก หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

ปัจจุบันได้กำหนดประเภทความพิการ ออกเป็น 7 ประเภท ตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2555 ดังนี้

- ความพิการทางการเห็น
- ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
- ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
- ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม
- ความพิการทางสติปัญญา
- ความพิการทางการเรียนรู้
- ความพิการทางออทิสติก

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ และความคุ้มครองคนพิการ เพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพ รวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ตลอดจนให้รัฐต้องสงเคราะห์คนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ สนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป และมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

กำหนดให้มีการลดหย่อนภาษี แก่คนพิการและผู้ดูแลคนพิการ องค์กรเอกชนที่จัดให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ มีการจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ทุกวันที่ 3 ธันวาคม ของทุกปี องค์กรสหประชาชาติ ได้ประกาศให้เป็นวันคนพิการสากล เพื่อย้ำเตือนความสำคัญของคนพิการอีกด้วย เป็นการระลึกถึงวันครบรอบที่สมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติมีมติรับแผนปฏิบัติการโลกว่าด้วยเรื่องคนพิการ (World Program of Action concerning Disabled Persons) และได้ให้ประเทศสมาชิก ร่วมจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจของสังคมต่อคนพิการ และยอมรับให้เข้าร่วมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ

สุดท้ายปลายทางของโอกาสต่างๆ ที่มีอยู่ คือ การนำมาทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เกิดความเสมอภาคในสังคม การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ทัวถึง และมีประสิทธิภาพ ก็เป็นเพียงเครื่องมือหนึ่ง แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้น คือ ใจที่เปิดกว้างของผู้คนในสังคม

เอกสารอ้างอิง

ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2555. (9 กรกฎาคม 2555). ใน: **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 129 (ตอนพิเศษ 119 ง); หน้า 22-3.

พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. (27 กันยายน 2550). ใน: **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 124 (ตอนที่ 61 ก); หน้า 8-24.

พัฒนาคนพิการไทย, มูลนิธิ. (2551). **สิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ**. [Online]. Available from URL:

<http://www.tddf.or.th/tddf/newsroom>

มณฑิยา บุญตัน. (2551). **ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง คนพิการไทยได้อะไรจาก CRPD: อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ**. [คมชัดลึกออนไลน์ 3 ธันวาคม 2551]

ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, สำนักงาน. (2554). **สรุปสาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ**. [Online].

Available from URL: <http://www.nep.go.th>

บทความแก้ไขล่าสุด: พฤศจิกายน 2560

บทความต้นฉบับ: เมษายน 2554

บทความทั้งหมดยินดีให้นำไป เผยแพร่เพื่อความรู้ได้ โดยกรุณาอ้างอิงแหล่งที่มา

ทวีศักดิ์ ลีรัตนเรขา. (2560). **คนพิการกับโอกาสทางสังคม**. [Online]. Available URL:

happyhomeclinic.com/dp01-opportunity.html